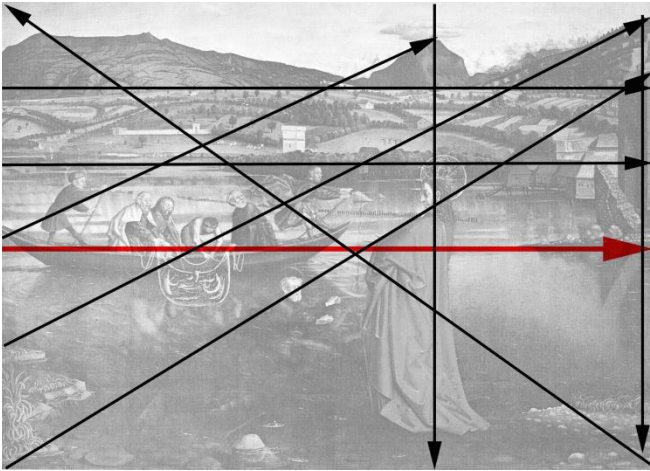

15. YÜZYIL ALMAN OKULU

Almanya, İtalya ve Kuzey Avrupa'ya göre uzun yıllar hem siyasi hem de toplumsal olarak etkileşime kapalı kaldığından, kendi içine dönük bir yapıyla sanat alanında da Ortaçağ'ın estetik beğenisini uzun süre korumuştur. 14. yüzyılda Gotik sanatın estetik beğenisini ortaya koyan altar panolar ve fresklerle varlık göstermiştir. 15. yüzyılın ilk yarısında ise geleneklerden fazla uzaklaşmadan İtalya'nın da etkisinde kalarak Geç Gotik dönem estetik beğenisine hizmet etmiştir. 15. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Gotik sanatın etkilerinden yavaş yavaş uzaklaşmaya başlayan Alman resim sanatı, bu dönemde doğalcı bir gerçeklik anlayışıyla doğaya ve insana duyarlı bir yapıya bürünmüştür. Bu resimlerde sanatçıların doğayı gözleme kaygılarının yanı sıra perspektif, nesne ve figüre yönelik üç boyutluluk arayışlarının öne çıktığı görülmektedir. Witz (1400-1445), bu dönemde okula büyük katkı veren sanatçıların başında yer almıştır. Alman Okulu, 15. yüzyılın ikinci yarısından sonra Flaman Okulunun etkisi altına girmiş, ayrıca yeni bir teknik olarak gelişen gravür resimle anılmaya başlamıştır.

Witz, "Mucizevi Balık Avı", ahşap üzerine tempera, 132 x 151 cm, 1443-44

Witz "Mucizevi Balık Avı"

Witz'in Cenevre Sanat Tarihi Müzesi'nde yer alan "Mucizevi Balık Avı" adlı yapıtı, Aziz Peter'i konu aldığı ve dört parçadan oluşan altar panonun bir sahnesidir. İncil'de yer alan hikayeyi betimlemiş olan sanatçının doğalcı ve gözleme dayalı gerçekliği ortaya koyan anlayışı açıkça görülmekte. Witz'in önemli yapıtları arasında yer alan bu eseri, mekan tasviriyile ön plana çıkararak ilk peyzaj resimleri arasında yer almasında

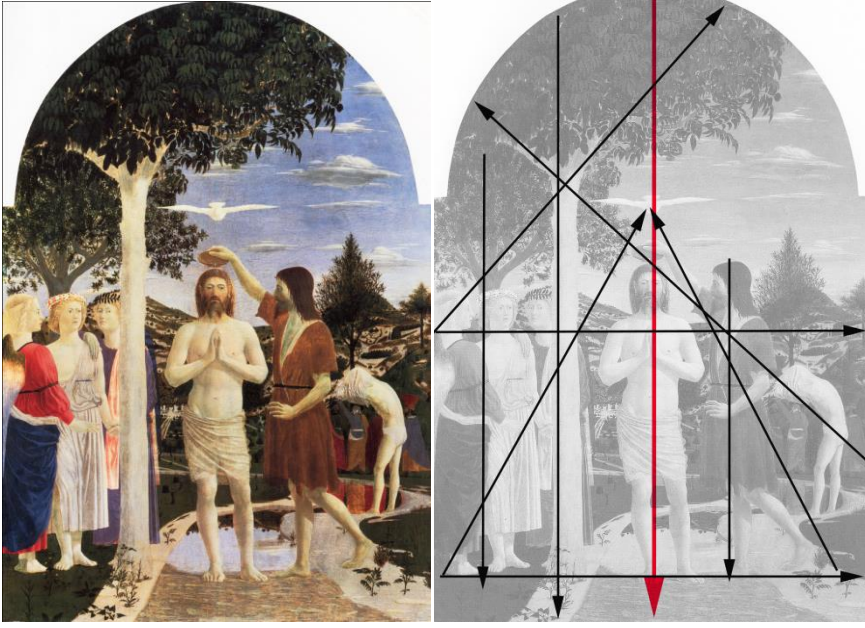
etkili olmuştur. Cenevre gölü ve çevresindeki doğayı içeren resmin mekanı, Witz'in çağdaşları arasında hem gerçekçi yaklaşımı hem de doğalcı anlatımı ile ön plana çıkmasında etkili olmuştur. Sanatçının doğa gözlemi ve yorumu sudaki yansımaların gerçekliği kadar dikkat çekicidir. Erken Rönesans dönemi sanatının ince çizgisel üslubu ve lirik anlatımı özellikle kumaş kıvrımlarında ve figürlerde hissediliyor.

Resmin yatay kurgusu, kadrajın dışında devam ediyor izlenimi veren açık kompozisyon düzeniyle paralellik gösteren son derece sakin, durağan, fakat güçlü bir anlatım sunmaktadır. Kompozisyonun kuruluşunda etkili olan yatay ana yön balıkçı teknesi ile verilmiş. Ana yöne paralel uzanan yatay ara yönler gölün kıyısı ve ufuk çizgisiyle tanımlanmış. Yatay ana yönü dengeleyen dikey ara yönler, kıyıda balıkçıları beklediği düşünülen Azizle arkasında yer alan tepe ve sağ kenardaki yapıyla verilmiş. Profilden betimlenmiş olan figür, sudaki diğer Aziz ve arka plandaki peyzajla bütünleşerek sol alt köşeden sağ üst köşeye doğru hareket eden diyagonal ara yön üzerinde verilmiş. Bu yöne karşıt verilmiş olan diğer diyagonal yönler kıyı, balıkçılar ve arka plandaki tepeler arasında kurulmuş. Kompozisyondaki biçimsel yoğunluk ve detaylarda yer alan zengin anlatım ve Azizin duruş yönü ağırlığı resmin sol yarısına çekiyor. Ancak sağ yarıda hem daha yalın bir anlatım hem de oran olarak daha büyük elemanlar asimetrik dengenin kurulmasında yardımcı oluyor. Ayrıca güçlü kırmızı giysisi ve başında haresiyle betimlenmiş olan Aziz figürü, kompozisyondaki vurgu noktasını oluşturarak izleyicinin bakışlarını sağ yarıya yönlendirip tüm yüzeyde dolaşmasına yardımcı oluyor.

Betimlemedeki doğaya uygun renk seçimi ve uyum gerçeklik arayışını destekliyor. Gün ışığının etkileri ve uyumlu renk seçimi betimlemeyi daha da ilgi çekici kılıyor. Hiç bir abartıya gereksinim duymamış olan sanatçı, gün ışığını ve doğada var olan renk uyumunu kırmızı-yeşil tamamlayıcı renk ilişkileri temelinde değerlendirerek kendi gerçekliği ve estetiği içinde yansıtmıştır. Sakin ve huzurlu bir görünüm veren peyzaj, Azizin duruşuna karşın teknedeki figürlerin olay anını yaşatan hareketlilikleri ve sudaki yansımalar, resmi ilgi çekici kılarken gerçeklik kaygılarının öne çıkmasında yardımcı oluyor.

15. YÜZYIL UMBRIA OKULU

Umbria, İtalya'da Roma ve Floransa arasında yer alan bölgenin adıdır. Umbria 15. yüzyılda sanat alanında özellikle mimaride önemli ustaların yetiştiği bir merkez olma özelliğini korumuştur. Ancak 16. yüzyılda sanat alanında Venedik ve Roma kentlerinin ön plana çıkması okulun gücünü yitirmesinde etkili olmuştur. Umbria Okulu'nun estetik beğenisi, 15. yüzyıl Floransa ve Venedik okullarıyla kıyaslandığında daha yumuşak bir biçimsel anlatımla şekillenmiş olduğu görülmektedir. Piero Della Francesca (1410/20-1492) ve Luca Signorelli (1445-1523) gibi sanatçıların yetişmesinde etkili olan okulda Romalı, Floransalı ve Sienalı sanatçıların da eğitim aldığı bilinmektedir.

Piero della Francesca, “İsa'nın Vaftizi”, ahşap pano üzerine tempera,
167 x 116 cm, 1450

Piero della Francesca “İsa'nın Vaftizi”

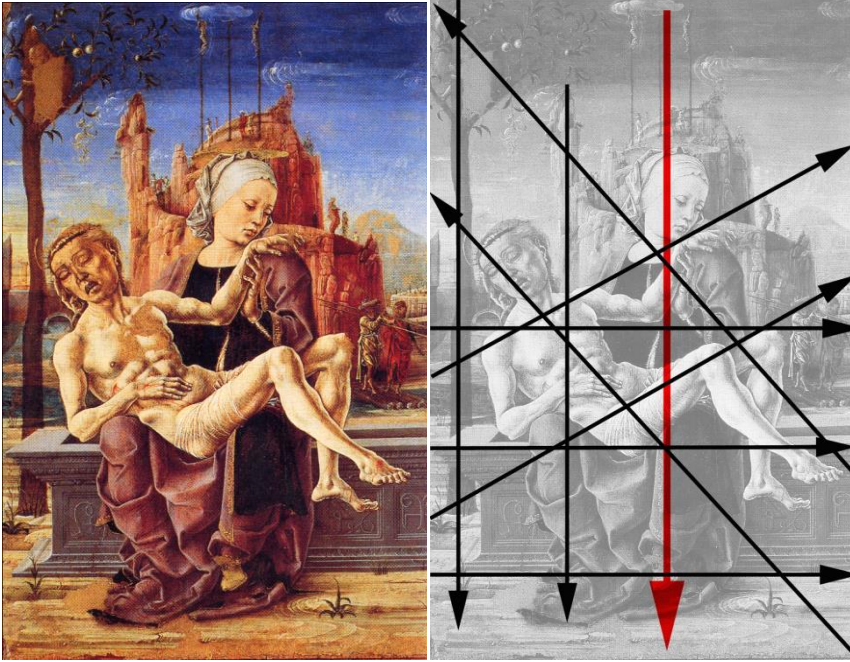
Francesca, İsa'nın vaftiz törenini konu aldığı resmi Londra Ulusal Müzede sergilenmektedir. Sanatçının yapıtında gösterdiği ustalık, bitki örtüsünün betimlenmesi ve figürlerin anlatımında detaylara verdiği önemle açıklanabilir. Francesca, resimde sol kenardaki elemanların kadrajın dışında ve izleyicinin zihninde sonlanmasını tercih ettiği açık kompozisyon düzeni kullanmış. Merkezde yer alan İsa figürü dikey ana yön üzerinde bulunuyor. Aziz Yusuf, diğer figürler ve ağaç dikey ana yöne paralel olan ara yönleri gösteriyor. Ana yönü karşılayan yatay ara yönlerden birisi resmin ön planında figürlerin bulunduğu düzlem diğeri ise orta planda figürlerin omuzları ve dağ sırasıyla oluşan düzlemle verilmiş. Rönesans'ın vazgeçilmez kompozisyon tercihi olan üçgen kuruluş, kutsal ruhu simgeleyen beyaz güvercin, sağda yer alan Yusuf ve solda yer alan melekle oluşuyor. Yusuf'un sağ kolu, vaftiz tası orta planda soyunurken betimlenmiş olan figürün duruşu ve ağacın sola uzanan dalı diyagonal ara yönü veriyor. Buna karşı verilmiş olan sol kenardaki melek ve ağacın sağa uzanan dalı arasında kurulan yön izleyicinin bakışlarını sol yarıdan sağ yarıya doğru yönlendiriyor. Francesca, kompozisyondaki biçimsel yoğunluk ve renk etkileriyle oluşturduğu ağırlığı sol yarıda toplamış. Buna karşın sol köşedeki meleğin sağa yönelen bakışı aracılığıyla izleyicinin bakışlarını İsa'ya yönlendirerek, arka planda koyu alan önünde açık tonlarla betimlenmiş olan figüre ve gökyüzündeki atmosferik etkilere dikkat çekerek asimetrik dengeyi kurmuştur.

Francesco'nun bu resimde dönemin renkçi yaklaşımının karşısında duran soğuk ve ışıksız bir renk düzeni tercih ettiği görülüyor. Renk etkilerinin güçlü olmadığı resimde uyum, açık-koyu renk ilişkileriyle sağlanmış. Sanatçının diğer resimlerinde de görülen bu genel tavrı doğalcı anlatımını güçlendiriyor. Sanatçı, betimlemede gün ışığıyla birlikte, özellikle figürlerde idealize ışığı kullanmış. Sanatçı kapalı formları katı bir çizgisel desen anlayışıyla değil açık-koyu renk alanlarının ilişkileriyle oluşturmuş. Poz vermiş izlenimi veren figürler, resmin son derece sakin ve durağan bir etkiye sahip olduğu izlenimini yaratıyor. Resimde kullanılan biçimlerin ön-arka ilişkileriyle sağlanmış olan derinlik algısı, yaşanan anın olduğu gibi yansıtılmasında önemli bir rol üstlenmiş.

İlk bakışta göze çarpan matematiksel oranların uyumu, dengeli bir kompozisyon izlenimini verirken, yalın ve idealize edilmiş formlar ve renk kullanımı hümanist etkileri açıklıyor.

15. YÜZYIL FERRARE OKULU

İtalya'nın kuzeyinde yer alan Ferrare Okulu, özellikle 15. yüzyılda oldukça önemli sanatçıların yetişmesinde önemli bir yere sahip olmuştur. Resim sanatı kadar edebiyata da önem verilmiş olan bölgede, şiir ve tiyatro ön plana çıkmıştır. Tiyatronun öne çıkması resim sanatını da etkilemiş. Bu dönemde yapılmış olan resimlerin arka planı bir sahne dekoru etkisi verirken, figürlerde tiyatral bir anlatım öne çıkmıştır. Bu nedenle tiyatronun etkileri kompozisyonlarda açıkça kendini göstermiştir. Böylece sembolik bir anlatım içeren mekan anlayışı, figürlerin adeta bir sahneye yerleştirilmiş olduğu izlenimini vermektedir. Ayrıca ışık kullanımı ve mimikler de bunu desteklemektedir. Bu okulun sanatçılarının güçlü bir çizgisellik ve net bir ifade dili kullanmış olmaları Gotik estetiğin öğelerini tekrar yaşatma çabası içinde olduklarını göstermektedir. Geç Gotik dönemin en iyi örneklerine sahip Ferrare Okulu, daha çok 15. yüzyılda etkinlik kazanarak Cosimo Tura (1430-1495), Francesco del Cossa (1436-78) ve Ercole de Roberti (1456-96) ile anılmıştır. 13. yüzyıldan 16. yüzyıl ortalarına kadar etkili olan kentte Pisanello, Jacob Bellini, Weyden, Piero della Francesca ve Mantegna gibi sanatçıların da çalışmış olduğu bilinmektedir.

Tura, "Acima", ahşap üzerine yağlıboya, 48 x 33 cm, 1460

Tura "Acima"

Tura'nın "Acima" adlı yapıtı Venedik Correr Müzesi'nde sergilenmektedir. Sanatçı bu resminde İsa'nın çarmıhtan indirildikten sonra Meryem'in kucağında yaşanan dram anını betimlemiştir. Resmin mekanının oluşumunda katkısı bulunan arka plan, okulun belirgin bir özelliği olan dekor izlenimi vererek ön plandaki figürlerin tiyatro sahnesinde yer alan figürler gibi izlenmesinde etkili olmaktadır. Meryem'in portresindeki ifade izleyiciye acıdan çok bir huzur duygusu veriyor. Buna karşın İsa'nın ölü bedeni içerikle örtüşerek bütün ilgiyi üzerinde topluyor. Sahnenin tiyatral bir görünüm almasında özellikle İsa'yı işaret eden idealize ışık, mimikler ve duruşlar etkili oluyor.

Kapalı kompozisyon olarak kurgulanmış olan resmin ana yönü, merkeze yerleşmiş olan Meryem figürü ile dikey hareketi veriyor. Bu ana yön, Meryem'in arkasında yer alan kayalık zemin, üzerindeki çarmıhlar, arka plandaki figürler ve sol kenardaki ağacın paralelliği ile güçleniyor. Buna karşı yön dengesini sağlayan yatay ara yönler, Meryem'in üzerine oturduğu mezar taşı, zemin ve İsa'nın sağ omuzu ve sol dizi arasında oluşan düzlemlerle verilmiş. Kompozisyondaki diyagonal yönlerden birisi, İsa'nın sol omuzu sağ eli ve Meryem'in portresiyle devam ederek sağ kenara uzanıyor. Diğer ise, lahitin köşesi, İsa'nın diz kapakları ve arka planda yer alan figürler arasında kuruluyor. Kompozisyondaki ağırlık, İsa'nın portresi ve arka planda yer alan ağaçla sol yarıda toplanmış. Sanatçı kompozisyonda asimetrik dengeyi kurmak için Meryem'in başını ve İsa'nın elini sağ yarıya yönlendirmiş ayrıca sağ arka planda yer alan figürleri kullanmıştır.

Tura'nın, özellikle İsa figürünü aydınlatan ve tiyatral anlatımını güçlendiren idealize ışık resmin mekanında görülen gün ışığının etkileriyle zıtlık oluşturmaktadır. Resmin renk uyumu kıvılcaklar, okru, mavi ve mor tonlarla sağlanan sıcak-soğuk renk ilişkileriyle sağlanmış. Tura'nın çizgisel desen karakteri özellikle kumaş kıvrımlarında belirgin derecede gözlemlenirken sanatçının kapalı form anlayışını da güçlendiriyor. Poz vermiş gibi betimlenen figürler, dondurulmuş bir anın durağanlığını ışık ve desen etkileriyle birleşerek anıtsal bir izlenime dönüştürüyor.